

Műszaki szabályozási kérdések az aszfaltok területén

Dr. Pallós Imre

Az előadás vázlata

- 1. Az aszfaltok hazai műszaki szabályozásának előzményei**
- 2. Ajánlások nagyobb teljesítményű aszfalt pályaszerkezetek építésére**
- 3. Az Aszfaltutak szakbizottság tevékenysége 1997–2012 között**
- 4. Változások a MAÚT műszaki szabályozási munkájában**
- 5. Áttekintés az aszfalt előírások jelenleg folyó munkáiról**
- 6. Záró megjegyzések**

1. Az aszfaltok hazai műszaki szabályozásának előzményei

A hazai aszfaltipar történetében a múlt század 60-as éveitől kezdődően jelentek meg először azok a műszaki szabályzatok, amelyek a meleg eljárásos aszfaltrétegeket, illetve ezek aszfalt-típusait egyértelmű követelményekkel specifikálják.

A szabványok, irányelvek, szerződéses feltételek a külföldi országokban is ehhez közelálló időponttól kezdődően nyújtottak segítséget az építető és kivitelező közötti szerződés műszaki tartalmának meghatározásához.

A magyar aszfaltiparban;

- **korábban vállalati receptúrák, „receptkönyvek” alapján gyártották a különféle aszfaltfajtákat,**
- **1969.-ben az országos hatályú Építőipari Kivitelezési Szabályzat (ÉKSz 63) VI. kötet, 3. munkanem alatt „Bitumenes alapok és burkolatok” címmel adtak ki szabályzatot,**
- **a 70-es évek végén a szabályozás iparági hatáskörbe került. A szakminisztérium által létrehozott ad hoc bizottságok először Ideiglenes Műszaki Irányelveket, majd „ágazati szabványokat” készítettek.**
(Ezek rendre: IMI 63/1977, IMI 63/1979, MSZ 07-3210/1981 és MSZ 07-3210/89)

2. Ajánlások nagyobb teljesítményű aszfalt pályaszerkezetek építésére

- **Az egyre intenzívebbé váló forgalom hatására a 80-as évek végén már Magyarországon is megjelentek a nehezebb forgalmat viselő utakon a mélyebb keréknyomvályúk. A jelenségnek több összetevője van. (Alulméretezés, a pályaszerkezetben lévő vizek hatása, kedvezőtlen anyagtulajdonságok.)**
- **Az 1994. évi kecskeméti Útügyi Napok hangsúlyos témája volt az új forgalmi viszonyokat jobban viselő aszfalt pályaszerkezetek kialakításának szükségessége, kiemelten a plasztikus deformációs hajlamból származó korai nyomvályúsodás megelőzése.**

A MAÚT és a HAPA még 1994. novemberében tartott ankétján többek között megállapodás született arról, hogy;

- **a szabályzatok, elsősorban az **aszfalt előírások felülvizsgálatát** haladéktalanul meg kell kezdeni,**
- **a módosítását két lépcsőben kell végrehajtani;**
  - **egyrészt azonnali intézkedéseket kell bevezetni,**
  - **másrészt hosszabb távra is alkalmas szabályozási rendszert kell kialakítani.**

A feladat elvégzésére a MAÚT „Aszfaltutak” szakbizottságát kérték fel, azzal, hogy hozzon létre külön munkabizottságot. Ez a bizottság már 1995. év januárjára elkészítette „Ajánlások” formájában írásos jelentését.

AJÁNLÁSOK

az aszfaltburkolatok korai nyomványosodásának megelőzésére.

(A Magyar Útügyi Társaság "Aszfaltutak" munkabizottságának ajánlásai)

A munkabizottság tagjai:

Gärtner László
Görgényi Ágnes
Karoliny Márton
Dr.Pallós Imre
Puchard Zoltán
Tatár Kis Miklós
Dr.Tóth Sándor

Lektor:

Dr. Keleti Imre
Dr. Szakos Pál

Budapest, 1995 január hó

3. Az Aszfaltutak szakbizottság tevékenysége 1997–2012 között

Miután az ad hoc bizottság feladatát képezte egy hosszabb távra is alkalmas szabályzati rendszer kialakítása, egy-két kollégával kiegészülve 1997.-től már ez a bizottság jelentette a MAÚT „Aszfaltutak”szakbizottságát.

3.1. Az EN keretszabványok 2006. évi megjelenéséig eltelt időszak munkái.

Az 1997.-ben kiadott ÚT 2-3.301 műszaki előírás már számos változást hozott, így;

- járulékos terhelést definiált;

Korábbi előírásaink nem vették figyelembe, hogy a viszkoelasztikus aszfaltok alakváltozására a *hőmérséklet és a terhelés* mellett a **terhelési időnek** fontos szerepe van.

A terhelési időt a forgalom lefolyási jellegével lehet figyelembe venni. (Lassú forgalom, fékezési- gyorsulási kényszerek, geometriai kialakításokból adódó hatások, stb.)

Igazodva a svájci, német, osztrák előírásokhoz az aszfalt viselkedését befolyásoló járulékos terhelés fogalma 1997.-ben került bevezetésre. A ma hatályos magyar előírás „N” normál és „F” fokozott járulékos igénybevételi kategóriákat különböztet meg.

a forgalom lefolyás jellege	Forgalmi terhelési osztály						
	A	B	C	D	E	K	R
szabad forgalmi áramlású út, útszakasz	Normál			Fokozott			
csatornázottan közlekedő forgalom kapaszkodósávok csomópontok jármű-osztályozói körforgalmú csomópontok belterületi főutak autóbusz- és trolibuszsávok	Normál			Fokozott			

- **Az egyes aszfaltok összetételeit a nagyobb teljesítőképesség igényével módosítottuk.**

Figyelmünk elsősorban a hasonló klimatikus adottságú országok (Franciaország, Svájc, Németország, Ausztria), specifikációira irányult. Valamely aszfalttípus teljesítményét befolyásoló főbb elemek;

- **a kőanyag-keverék **szemszerkezeti és szemmegoszlási** minősége,**
- **a bitumen minősége,**
- **az aszfalt **hézag tartalma.****

- A kőanyag-keverék belső súrlódásának növelése érdekében az intenzív forgalmat viselő aszfaltok (kopó és kötőrétegek) esetében mind a 0,063-2,0 mm közötti homoktartományban, mind pedig a 2,0 mm feletti szemcsés kőanyag részben **kizárólagossá vált a zúzott kőanyag** alkalmazása.

A szemmegoszlási előírásokat tekintve Európa majd minden országában **szűkült a szemeloszlások tartománya**.

Ezek először ez a 1997 évi előírásunkban valósultak meg.

- A magyar gyakorlat 1995.-ig szinte kizárólagosan 90 -es névleges penetrációjú bitument használt. Ez alól az ÉHA-20 jelű aszfalt kopóréteg és a modifikált vékonyaszfaltok jelentettek csak kivételt. Az 1997. évi előírásunk az európai gyakorlathoz igazodva már „szorgalmazta” a közép-kemény (B-65-ös) bitumen használatát

Intenzív igénybevételekre a kopó- és kötőréteg aszfaltjainak gyártásához ma már a legtöbb ország **PmB kötőanyagokat** használ.

- A hézagtartalomra a korábbi hazai előírásaink meglehetősen tág alsó- és felső határokat írtak elő, főleg a kötő- és alaprétegek esetében.

(A hézagtartalmak tervezhető értéke a magyar előírásban 1997. –ben még csak kis mértékben szigorodott.)

- 1997. -ben a **rétegek** vonatkozásában is több változás történt. A legfontosabb közülük talán az volt, hogy valamely aszfaltfajta *legkisebb tervezhető vastagságának* és a névleges szem-nagyságának hányadosa 2,5 körüli értékre növekedett, ezzel műszakilag megfelelővé, „európaivá” vált.

(Korábban például egy U-35, vagy JU-35 jelű alapréteg tervezhető-építhető volt 50 mm-es vastagságban!)

Egyéb munkák;

2000. -ben megjelenik a EN 10872 „**Útépitési bitumenek**” szabvány. Ennek nemzeti alkalmazási dokumentuma kivételesen egy szabvány, az MSZ EN 10872:2000 lett. Kidolgozásában a MAÚT részt vett.

2003. január 1.: Megjelenik az EN 13043:2002 „**Kőanyag-halmazok utak, repülőterek és más közforgalmi területek aszfaltkeverékeihez és felületi bevonataihoz**” c. keretszabvány. Ennek alapján egyértelművé vált, hogy a Magyarországon az aszfaltok előírásaihoz addig használt („vegyes”) szita-sorozat nem felel meg az ISO EN szerinti un. „+1”, vagy a „+2” alap+kiegészítő szitasornak.

Mivel vegyes szitasort nem lehetett a továbbiakban használni, szakmai egyeztetések alapján az ÁKMI 2004. októberében döntött a „+1”-es; **0,063 - 1,0 - 2,0 - 4,0 - 5,6 - 8,0 - 11,2 - 16,0 - 22,4 - 31,5 - 45,0** mm-es szitasor bevezetéséről.

A kőbányászat kérte az útügyi adminisztrációt az ezen szitasor szerinti „köves”- ÚME kidolgozására. Az **ÚT 2-3.601:2006 „Útépitési zúzottkövek és zúzott-kavicsok”** előírást 2006.-ban adták ki.

(Úgy gondolom, hogy ekkor tudtunk először a kőbányászattal a korábbiaknál jóval hatékonyabb párbeszédet, közös munkát kialakítani.)

Ezzel egyidejűleg folyt az 1997. évi aszfaltos előírások „**Útépitési aszfaltkeverékek és út-pályaszerkezeti aszfaltrétegek**” előírások átdolgozása.

Ez az átdolgozás azonban csak formai volt, mert e munka lényegében az új szitaméreteknak való megfeleltetésre irányult. Ez a módosított előírás is 2006.-ban került kiadásra.

3.2. A szakbizottság munkája 2006. után

2006. végén jelent meg keretelőírásként az *aszfaltkeverékekre* vonatkozó EN 13108 termékszabvány-sorozat. A feladat tehát ettől kezdve az ezeknek való megfeleltetéssel nemzeti alkalmazási dokumentum (NAD) készítése volt.

(A rétegekre vonatkozó szabványt a CEN azonban nem készítette, azt nemzeti hatáskörben hagyta, hagyja ma is.)

Az EN 13108 termékszabvány-sorozatból;

- **az aszfaltbetonokra**
- **a nagyon vékony aszfaltbetonokra**
- **a zúzalékvázás masztixaszfaltokra**
- **az öntöttaszfaltokra**
- **a visszanyert aszfaltokra**

készültek nemzeti alkalmazási dokumentumként útügyi műszaki előírások, 2008 évi kiadással.

Ekkor a rétegekre vonatkozó előírásunk is több újdonságot vezetett be.

Az EN alapján először készített 2008.-as aszfaltos előírásunknak **2010 évi korszerűsített**, ma hatályos változata akkor még jól illeszkedett az európai országok új szabályzatainak sorába, de azt is tudtuk, hogy előírásaink hosszasan nem tarthatók statikus állapotban.

Szakbizottságunk 2012 év elejére (megújuló EN keretszabványok alapján) több útügyi műszaki előírást is kidolgozott;

- **e-UT 06.03.61. Kötőanyag kipermetezésével és zúzalék kiszórásával készült felületi bevonatok (FB)**
- **e-UT 06.03.62. Hidegaszfalt vékonyréteg (HAV), korábban KFB**
- **e-UT 05.01.22. Polimerrel modifikált bitumenek (PmB) útépitési alkalmazásra**
- **e-UT 05.01.23. Útépitési bitumenek. Követelmények**
- **e-UT 05.01.24. Kemény útépitési bitumen előírásokat.**

Ezek az előírások közmegegyeztetési eljáráson is átestek, azaz a szakma előtt is ismertté váltak. Az eljárás során beérkezett észrevételek, korrekciók után elektronikus megjelentetésre, nyomtatott formátumú kiadásra készek voltak.

Ezen ügyi műszaki előírások azonban már nem jelenhettek meg, csakúgy, mint a MAÚT más szakbizottságai által készített további 11 előírás.

4. Változások a MAÚT műszaki szabályozási munkájában

A MAÚT Útügyi Műszaki Előírásainak kiadását 2012.- ben a jogszabály ellenes gyakorlat okán felfüggesztették.

Néhány szakbizottságban folyt ugyan még műszaki szabályozási munka, a MAÚT által ajánlasként kiadható un. „tervezési útmutatók” készítésével.

(Ezek az anyagok az előírások hierarchiájában alacsonyabb rangúak, tulajdonképpen „csak”ajánlások.)

Külső cégek felkérésére a mi bizottságunk gondozásában is készült két ilyen **Tervezési Útmutató**;

- **TÚ 29 (e-UT 05.01.25) Gumival modifikált bitumen (GmB)**
- **TÚ 30 (e-UT 05.02.21) AC 16 alap-kopó típusjelű aszfaltkeverék kisforgalmú utak tartós aszfaltburkolatának építéséhez tárgykörökben.**

(Mindkét útmutatót mielőbb be kellene építeni az aszfaltos előírásokba.)

Mintegy önképzőköri jelleggel folytattuk munkánkat. Ezt több körülmény is indokolta, így;

- Az EN 13108 korszerűsítési munkái évek óta folyik, az új szabványsorozat várható megjelenése 2016. január,**
- az osztrák, a német és a francia előírásokon intenzíven és folyamatosan dolgoznak. Az osztrákok 2012.-ben a keverékekre, majd 2013.-ban a rétegekre a felhasználási viselkedésre irányuló kiegészítő előírásokat jelentettek meg. (Gebrauchsverhaltensorientierter Ansatz). A németek 2014. elején a rétegekre vonatkozóan, igen magas színvonalú előírást (ZTV Asphalt-StB 07/13) adtak ki.**

- **Folyamatosan keressük azokat a szabályozási elemeket, amelyek a nagyobb bitumentartalmú, tartósabb aszfaltok tervezésére ösztönöznek,**
- **Európában is egyre inkább előtérbe került az energiatakarékos, környezetkímélőbb WMA aszfaltechnológia fejlődése, *ennek hazai alkalmazása szabályozási háttér nélkül* azonban nem megy,**
- **A rétegek vonatkozásában több változtatást, finomítást tartunk indokoltnak,**
- **A megfelelőség értékelésének rendszerét, az „elszámolás” - azaz a forintosított minőségi levonások - módjának mielőbbi bevezetését fontosnak tartanánk.**

5 . *Áttekintés az aszfalt előírások jelenleg folyó munkáiról*

Az érdemi munkát 2014. novemberében kezdtük meg, a 12 tagú szakbizottságból 4-5 fős munkacsoportokat alkotva;

- **Aszfaltok alapanyagai**

Balogh Lajos, Képes Győző, Kubányi Zoltán, Lehel Zoltán

- **Aszfaltkeverékek**

Lehel Zoltán, Orbán Balázs, Purgel Ferenc Attila, Szarvady Csaba, Dr. Vinczéné Görgényi Ágnes

- **Aszfaltrétegek**

Fülöp Pál, Dr. Pallós Imre, Puchard Zoltán, Szarvady Csaba, Dr. Vinczéné Görgényi Ágnes

- **Megfelelőségértékelés elszámolás**

Fülöp Pál, Purgel Ferenc Attila, Szarvady Csaba, Tari Jenő

A munkabizottságok javaslatait mintegy 6 hetes gyakorisággal teljes szakbizottsági üléseken beszéljük meg.

- **Az alapanyagok területén;**
  - a 2012.-ben elkészült, de kiadásra nem került bitumenes előírások szerinti szortimentek alkalmazását helyesnek tartanánk,
  - a visszanyert aszfalt tárgyú előírásunk felülvizsgálata, az új EN szabvány szerinti módosítása szükséges,
  - a munkabizottság megvizsgálta a kőbányák un. „mestergörbéi” szerinti kőanyag-keverékek alkalmazhatóságát, de ennek használatát még nem tartjuk megalapozottnak.

- Az **aszfaltkeverékek** terén;
- az aszfaltbetonokat szabályozó új EN 13108-1 megszüntette az un. fundamentális, illetve az empirikus tervezési módszert. Ezért szemmegoszlási követelményként a 0–2,0 mm közötti, valamint a 2,0– $D_{\max}$ közötti tartományban közbenső méretként felvehetők újabb határpontok. Az egyes AC aszfalttípusokra eddig előírt $B_{\min}$ 3,0 tömeg % értékét meg lehet növelni. (Rossz optikája mellett, ennek inkább csak formai jelentősége van.)

- **új aszfalttípussal, AC 8 kopó (F) , illetve AC 8 kopó (mF) bővül a választék. (Ez az aszfalttípus például a koncesszióban lévő M5 autópálya rekonstrukciós munkáin jó tapasztalatokkal épül.)**
- **a mérsékelten meleg aszfaltok (WMA) fogalmát bevezetjük. Érdeklenség, hogy a különböző gyártási műveletek hőmérséklet-határait a keverékekre vonatkozó előírásban nem lehet majd szerepeltetni. Az új EN 13108 egyedül a bitumen megengedhető legnagyobb hőmérsékletének szabályozását írja elő. (Ezért nemzeti hatáskörben, a rétegekre vonatkozó előírásban, a beépítési hőmérséklettel kell a normál és redukált hőmérsékleti eljárást megkülönböztetni.),**

- a tervezési (Marshall) hézagtartalomra vonatkozó követelmények a rétegekre előírt követelmények prioritása szerint módosulnak, szigorodnak,
- az EN 13108-21 szerinti üzemi gyártásellenőrzés szabványból javasoljuk átvenni nem csupán az utolsó 32 minta egyedi eltéréseinek vizsgálatát, hanem az egyes paraméterek középértékeinek alakulását is. (Ezzel mintegy azt kívánjuk előtérbe helyezni, hogy a termékjellemzők minél jobban közelítsenek az előírt értékhez, ami például a bitumentartalom minél jobb betartását illetően kiemelt jelentőségű.)

- **Az aszfaltrétegek esetében;**
  - **a fogalmak pontosításra, egyértelműsítésre kerülnek,**
  - **a fogadófelület előkészítésének feltételei szigorodtak,**
  - **Újszerűen, a felület állapotától függően irányadásként adjuk meg a bitumenemulzióból visszamaradó bitumen „tól-ig” mennyiségét,**
  - **A terítési-beépítési hőmérsékleti tartományokat szabályozzuk, mind a „normál”, mind a „mérsékelten meleg” gyártási eljárás eseteire.**

Követelmények:

- az egyes aszfalt-pályaszerkezeti **rétegek szabad hézagtartalmai** szigorodnak, követelményeként előírt;

- SMA kopórétegek esetében: legfeljebb   5,5 tf%

- AC kopórétegek esetében: legfeljebb   6,0 tf%

- kötő- és alaprétegek esetében: legfeljebb   7,0 tf%

- a **tömörégi fok** követelmény ismét előírt;

≤ 30 mm tervezési vastagságú rétegek esetében legalább: 97,0 %

> 30 mm tervezési vastagságú rétegek esetében legalább: 98,0 %

- a gyorsforgalmi utak, első- és másodrendű főutak és belterületi főutak esetében előírni javasoljuk a kopó- és az alatta lévő (2.-ik) réteg, valamint a felülről 2.-ik és 3.-ik réteg közötti tapadószilárdság vizsgálatát,
- a csúszásellenállást a gyorsforgalmi utak esetében vagy SCRIM vagy ASFT mérőberendezéssel mérni kell, követelmény: $\alpha_{scm} \geq 0,51$
- A felületi egyenletesség IRI módszerrel történő mérésekor külön szakértői csoport ajánlásai szerint módosulnak a követelmények,
- Az összetételi követelményeket szinkronizáljuk az EN 13108-21 „Üzemi gyártásellenőrzés” előírásaival.

A megengedett eltéréseket a $D_{\max}$ 16 mm alapján „finom-”, illetve „durva-szemcsés” aszfalttípusok eseteire az építési objektum nagyságától függő mintaszámmal specifikáljuk; 1 minta, 2-4 minta, 5-9 minta, ≥ 10 minta szerint.

Az egyes összetételi jellemzők eredményeiből átlagértéket kell képezni, és ezek előírt értéktől való még megengedett eltérései alapján kell a megfelelést megállapítani. Az egyes mintáknak ki kell elégítenie az egy (egyedi) mintára előírt tűrés-határt is.

A nagyobb mintaszámok irányában egyre kisebbek a középérték megengedett eltérései, ami a Gyártót arra kell ösztönözze, hogy igyekezzon az előírt értéket folyamatosan is minél jobban tartani.

- **A megfelelőség igazolása, elszámolás**

A még megengedett (elviselhető) hiba nagyságától függő megfelelőségértékelést alkalmazza az előírás. Ennek elve, hogy;

- ❖ **az előírt érték tűréshatárán belül: „**megfelelő**” minőség,**
- ❖ **a tűréshatár még megengedett mértékű túllépése esetén: „**minőségcsökkenés**”, ami értékcsökkentést jelent,**
- ❖ **a már nem megengedhető mértékű túllépés esetén: „**nem megfelelő**” a teljesítés.**

- **Az előírás a megengedett túllépés tartományában a túllépés nagyságától függő minőség csökkenési (értékcsökkentő) százalékot szabályoz, hasonlóan a német és osztrák előírásokhoz. (Ezen levonási százalékok a megengedett túllépés nagyságától függően általában progresszíven, nem lineárisan növekszenek.)**
- **A forintban meghatározott minőségi levonás számítására az előírás egyértelműen rendelkezik, ehhez képletet ad, mellékletként számítási példát mutat be.**

6 .Záró megjegyzések

Ezen előadás készítésekor két lehetséges tárgyalási módot választhattam, nevezetesen;

a.) a jelenleg folyó munkánkat részletesebben ismertetem,
vagy

b.) folyamatában mutatom be a MAÚT egyik szakbizottságának tevékenységét.

A kevesebb szakmai elemet tartalmazó, a hallgatóság számára ezért feltehetően unalmasabb, táblázatok és ábrák nélküli b.) változat mellett döntöttem.

Ezzel ugyanis azt szerettem volna jelezni, hogy **a műszaki szabályozási tevékenység folyamatos műhelymunkát igényel!**

Szakbizottságunk számára persze most *kérdés*, hogy az esetünkben jelenleg folyó, mintegy 70 % -os készülségű munkánknak lesz-e majd egyáltalán valamiféle legitimációja?

Úgy állították le 3 éve az útügyi műszaki előírások kiadását (és ezzel lényegében MAÚT műszaki szabályozás-alkotási munkáját is), hogy azzal egyidejűleg a jogszabályozást kielégítő új, vagy a MAÚT -nál megújított rendszert nem vezettek be.

E három év alatt az aszfaltos szakterületen például;

- több európai ország előírásait folyamatosan korszerűsítette, mi most elvileg statikus állapotban vagyunk,**
- nem tudunk előrelépni, a bitumenben gazdagabb, tartósabb aszfalt-típusok alkalmazásában,**
- az energiatakarékosabb, környezetkímélő technológiák terjedését a szabályozás oldaláról nem tudjuk segíteni,**
- A megfelelőségértékelés, elszámolás jobb rendszerének bevezetése késik.**

A leállítás néhány fonák helyzetet is teremtett, így például;

- **2013 végén az emulzióra is új EN szabvány lépett életbe, új jelölési rendszerrel. Ezért ennek útügyi műszaki előírását módosítani kellene, továbbá a felületi bevonatokra és a Slurry Seal- re 2012 elején elkészített, és a még ki sem adott előírások mára emiatt korrekciókra szorulnak. Egyre kaotikusabb helyzet alakulhat ki,**
- **csak feltételezésekkel tudjuk az egyes aszfalttípusok gyártásához használható bitumen szortimenteket hozzárendelni, mert a bitumenekre vonatkozó előírások sem jelentek meg,**

- **a MOL Nyrt. gumival modifikált, nagy használati értékű, emellett igen jó árfekvésű speciális bitumenje nem tud elterjedni megfelelő szintű szabályzat hiányában.**

Végül azt gondolom, hogy a jelenlegi állapot további fenntartása akár jelentősebb nemzetgazdasági károkat is okozhat. Ezért aligha lehet kérdéses, hogy az útépités területén a műszaki szabályozási munkák újraindítására azonnali szükség lenne!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!